

nosti, ki se na Slovenskem spreminja v eno od znamenj naše socialne in moralne ozkosti, zaprtosti in provincialnosti, s tem pa — gledano s krščanskega vidika — tudi religiozne nemoči?

Da smo do takšne jasnosti še precej daleč, kaže Rebulov poizkus, kako odkriti v ustroju Prešernove poezije krščanskega duha. Ta poizkus se giblje še zmeraj v mejah tradicionalnega pojmovanja, da mora biti umetnost, ki naj jo kristjan sprejema, krščanska in da je samo takšna ustrezna ne le njegovemu krščanstvu, ampak tudi njegovemu slovenstvu. Ker pa je Prešeren temelj slovenstva, od tod sledi, da mora biti po svojem bistvu tudi Prešeren krščanski. Izhod iz takšnega krščansko-nacionalnega začaranega kroga je seveda lahko samo bolj ali manj nasilen poizkus, kako razložiti Prešerna iz temeljnih resnic krščanskega nauka. Toda, žal, pri vsem tem niti samim razlagavcem ni več jasno, kaj je pravzaprav krščanstvo in kako naj krščanstvo spravijo v sklad z zahtevami svojega tradicionalnega nacionalizma. Saj drugače bi se Rebuli ne moglo primeriti, da je v sklepu svojega predavanja mimogrede imenoval med stvarmi, ki da so kristjanu v Prešernovi poeziji drage, tudi »evangeljsko vsebino Zdravice«. Kot je znano, se glasi osnovna zahteva evangeljskega krščanstva ljubezen do bližnjega in celo do sovražnikov; obe zahtevi ohranjata svojo osrednjo veljavo še v pavlinskem krščanstvu. Znano pa nam je tudi, da v Prešernovi Zdravljici beremo verze: »V sovražnike 'z oblakov rodu naj našga treši grom...« Po vsem tem najbrž ni odveč sklep, da bi bilo namesto o Prešernu in krščanstvu koristneje in zanimiveje premišljati o krščanstvu na Slovenskem kot takem, se pravi o njegovih temeljnih metafizičnih, socialnih in moralnih razsežnostih, kolikor se tičejo preteklega, današnjega in prihodnjega slovenstva. To pa je seveda téma, ki s Prešernom nima

neposredne zveze, ampak je predvsem stvar današnjih kristjanov in nekristjanov.

J. K.

ENOTNA OSNOVNA ŠOLA — DA ALI NE?

Ko smo pred trinajstimi leti reformirali naše šolstvo tako, da smo nižje razrede gimnazije priključili osnovni šoli, smo na dolgo in široko razpravljali tudi o tem, kakšen naj bo osnovnošolski sistem: enoten ali diferenciran. Tisti, ki so se zavzemali za enoten osnovnošolski sistem, so izhajali predvsem s političnih vidikov in so z enim očesom ves čas opozarjali na šole v predvojni Jugoslaviji, ki da so bile diferencirane po socialnih kategorijah. Trdili so na primer, da je bila stara meščanska šola namenjena zlasti meščanskim otrokom, gimnazija otrokom inteligence itd. Kaj takega da se v socialistični družbi ne sme več dogajati in da bo samó enotna osnovna šola preprečevala socialno diferenciacijo na izobraževalnem področju. Zagovorniki te enotne šole so seveda pozabljali na to, da danes, v spremenjenih družbenih razmerah, odločitev o tem, v kakšno šolo se bo otrok vpisal, ni več odvisna od pripadnosti k določenemu družbenemu sloju, pač pa od mnogih drugih dejavnikov: od otrokove nadarjenosti, od družinskih dohodkov, od družinskih ambicij po višji kvalifikaciji itd. In navzlic tej »pozabljivosti« smo se nato odločili za enotno osnovno šolo, v kateri sta enak učni program in enaka zahtevnost namenjena vsem šoloobveznim otrokom: bolj in manj nadarjenim, bolj in manj prizadevnim, vsem učencem z različnimi poklicnimi nagnjenji. Ob strani smo pustili samó izrazito nenadarjene, že kar debilne otroke; zanje smo ustanovili poseben tip šole, jih spravili skupaj in jim s tem čisto mirno udarili pečat manjvrednih

ljudi. In bili smo zadovoljni. Ugotovili smo, da imamo zdaj izrazito socialistično šolstvo, ki bo pomagalo odpravljati socialne krivice in bo dajalo vsem otrokom enake možnosti pri šolanju na vseh stopnjah.

Toda kako bridko smo se spet zmotili! Kmalu smo začeli ugotavljati, da v tej enotni osnovni šoli ni vse takó, kot bi bilo potrebno. Spraševali smo se, ali je prav, da učenec zaradi enega težjega predmeta, kot je na primer angleščina, ne more dokončati osnovne šole. In potem smo začeli iskati rešitve, ki niso bile nič drugega kot nespametno popravljanje stare napake, bile so kot popravljanje slabo ukrojene obleke, namesto da bi bili začeli razmišljati o novem šolskem sistemu, o novi obleki torej, ki bi se situaciji bolje prilagajala. V zakon o osnovni šoli smo vstavili poseben člen, ki je določal, da lahko učenec tudi z nezadostno oceno napreduje v višji razred, in končno, da učenec osmega razreda tudi z negativno oceno iz tujega jezika dobi spričevalo o uspešnem končanem šolanju na osnovni šoli. Ali si lahko zamislimo večjo nedoslednost in večji absurd v šolskem sistemu, za katerega smo nekoč rekli, da bo bolj napreden in bolj socialističen kot vsi doslej? Kje je bila tu enotnost, če pa se je moral učenec truditi na primer z angleškim jezikom, da je kaj znal in potem dobil tudi pozitivno oceno, a drugi se je med tem časom lahko potepal po ulicah, nagrajena pa sta bila pravzaprav oba enako? Če kje v naši družbi, potem ravno v osnovni šoli nismo nagrajevali po sposobnostih in delu. In če to načelo ni uveljavljeno pri starejših, ni prav, če ni uveljavljeno pri otrocih, je to kriminal. Tega kriminala smo se privatno večinoma zavedali, zlasti so se ga zavedali pedagogi na osnovnih šolah, toda nismo imeli ne poguma ne volje, da bi stvar ponovno in drugače zastavili.

Že kmalu po šolski reformi smo začeli tudi ugotavljati, da je na srednjih,

višjih in visokih šolah vedno manj delavskih in kmečkih otrok. Začelo se je uveljavljati načelo, ki ni prav nič upoštevalo argumentov za enotno šolo, namreč načelo, da se otroci vpisujejo na naslednje šolske stopnje v skladu z danimi življenjskimi prilikami, kot so nadarjenost, ekonomske možnosti, družinske ambicije, bližina šole itd. Vsega tega je pa dosti več pri meščanskih kot pri kmečkih ali delavskih otrocih, izvzeli bi tu lahko le nadarjenost, ki hvala bogu, še vedno ni povezana z denarjem. Tudi to situacijo smo skušali popravljati s štipendijami in študentskimi posojili, vendar je bila tudi to kaplja v morje in vsi vemo, da se položaj zaradi štipendij ne popravlja, kajti vzroki, da je tako, so globlji in o njih v tem sestavku ne nameravamo razpravljati.

Zadnje čase vedno bolj govorimo tudi o osipu v osnovni šoli, ki da v nekaterih občinah dosega nad 40 % šoloobveznih otrok. Ugotavljamo, da gre to osipanje na račun naše kvalifikacijske strukture, da je nasploh to osipanje družbeno škodljivo in navsezadnje tudi ni humano, zakaj otrok z nedokončano osnovno šolo nima takih možnosti v življenju kot njegov sošolec, ki je šolo v redu končal. Dogaja se potem, da ravnatelj osnovnih šol pritiskajo na učitelje, naj dajejo čimmanj nezadostnih ocen, pritiskajo seveda tudi starši, in učitelji so mučno razpeti med vse te pritiske in med svojo pedagoško vest, ki jim narekuje doslednost, objektivnost, zahtevo po znanju itd. Seveda so vsa vzdihovanja o pretiranem osipu in vsi ti pritiski spet jalovi, zakaj pri tem našem enotnem osnovnošolskem sistemu skorajda ne more biti drugače. Učenec, ki so mu starši že v začetku namenili mesarski ali kmečki poklic (to so lepi in vedno bolj donosni poklici!), se bo večinoma nerad ukvarjal s teoretično matematiko ali s tujim jezikom, ker tega v svojem poklicu nikdar ne bo potreboval. Ti-

stega, kar bi mu pa v poklicu prišlo zelo prav, mu pa osnovna šola ne bo dala. Ne bo mu dala na primer nič ekonomskega znanja, nič sociološkega znanja, prav malo praktičnih veščin in še marsičesa drugega. Tako se že sama po sebi vsiljuje nujnost, da osnovno šolo v višjih razredih razdelimo na bolj teoretični program, ki bi učence pripravljala na nadaljnje šolske stopnje, in na bolj praktični program za učence, ki si izbirajo praktične poklice. Če pa bi bilo to prehujo, pa vsaj na oddelke z različno učno intenzivnostjo in z isto izobrazbeno vsebino. Nemara bi bilo tudi to dovolj, vsekakor bi tudi v tem primeru odpadli razlogi za velik osip, ki je zares katastrofalen.

Očitno je tedaj, da enotna osnovna šola ni prinesla tega, kar smo pričakovali ali kar so pričakovali tisti, ki so se pred trinajstimi leti tako ihtavo zavzemali zanjo. Pred nedavnim je tudi centralni komite ZKS razpravljala o idejnopolitičnih vprašanih vzgoje in izobraževanja. V tezah za razpravo je bilo med drugim ugotovljeno, da je »osnovna pomanjkljivost sedanjega vzgojno izobraževalnega sistema... še vedno velika togost, premajhna učinkovitost in neprilagojenost hitro se spreminjajočim družbenim potrebam.« Teze se zavzemajo za »vertikalno in horizontalno fleksibilnost«, po domače povedano torej za takšne možnosti prehanjanja in za takšno prilagajanje učenčevim sposobnostim, kot so v nekaterih evropskih državah že dalj časa s pridom uveljavljene. Treba bi bilo hitro in učinkovito ukrepati, zakaj trinajst let enotne osnovne šole imamo že več ko dovolj.

Jože Šifrer

KULTURNA AKCIJA

Brali smo, da se na pobudo sindikatov začelja kulturna akcija. Kulturna situacija slovenskega naroda je

ve prej kot zadovoljiva, mnogi so mnenja, da je celó porazna. Duhovna opustošenost nacionalnega in družbenega prostora in njune populacije je danes dejstvo, mimo katerega ni moč iti z zaprtimi očmi. Dolgoletno materialno in finančno onemogočanje in blokiranje vseh kulturnih dejavnosti seveda ni moglo ostati brez posledic, te pa se danes kažejo v vse večji siromaščin in preproščini sodobnega slovenskega človeka. Sedanja politično-gospodarska taktika je potisnila sodobnega človeka v objem porabništva in v klešče brezglave samodelitve dobička in samodelitve osebnega dohodka. S tem pa je bila seveda zavrtta kulturno-duhovna ekspanzija, podprte pa so bile zgolj človekove težnje za pogoltnim pridobitništvom in za hlastanjem po materialnih dobrinah. Dokončen razkroj sedanje slovenske kulturne strukture je več ko očiten. Ta razkroj je kajpak tudi logična in naravna posledica vsesplošnega konsumentkega sprijevanja človeka. Denar in materialno bogastvo sta postala edino možno in stvarno merilo posameznikove družbene navzočnosti in samozadovoljnosti. Toda, ali kulturna akcija, takšna, kakršna je zamišljena, lahko spremeni sedanjo situacijo? Najbrž ne, kajti premislek nam pove, da sedanji način družbenega življenja slovenskega človeka onemogoča kulturo, to pa seveda pomeni, da se ta človek odloča proti kulturi zato in predvsem zato, ker ga ustroj gospodarske in socialne eksistence sili v to. Kljub številnim političnim deklaracijam o »kulturnem in duhovno prebujenem človeku« je vendarle očitno, da je sedanji gospodarski sistem naše družbe v načelu protikulturn. Potemtakem je a priori nemožno kakršnokoli kulturno osvobojanje, osveščanje in prebujanje posameznika, dokler se ne spremenijo temelji družbenega načina njegovega bivanja in eksistence. Ali pa smo sposobni začeti s tovrstno kulturno akcijo, pa je seveda